

Exposició del centenari Crònica del primer segle de l'IEC

JOAN TUDELA

Àrea de Llengua i Comunicació de la Fundació Comaposada

Vet aquí una exposició que val la pena de visitar: és la crònica del primer segle de vida de l'Institut d'Estudis Catalans.

L'exposició s'estructura en cinc àmbits: la cronologia, els protagonistes, els fets, el llegat i el futur de l'Institut. Una espelma d'aniversari dóna la benvinguda al visitant i, un cop dins el claustre de la Casa de Convalescència, vint espelmes més resumeixen, de cinc en cinc, els cent anys de vida de l'Institut. Les espelmes d'aniversari ens recorden els fets més rellevants de la vida de l'IEC, dels Països Catalans i del món. Uns audiovisuals particularment ben fets i tot de materials històrics, des de llibres fins a manuscrits, des de pintures fins a escultures, completen l'exposició, en què l'edifici que l'acull, o sigui, la Casa de Convalescència de l'antic hospital de la Santa Creu, és percebut pel visitant com una peça més –de fet, la principal– de la mateixa exposició (en aquest sentit, és especialment recomanable la visita al jardí Mercè Rodoreda).

A més a més de l'exposició completa, que acabem de comentar, n'existeix una versió resumida, de caràcter itinerant, present a Alacant, a València, a Castelló de la Plana, a Girona, a Andorra, a Perpinyà, a Palma de Mallorca, a l'Alguer i a Madrid. Ben aviat, per cert, a Menorca, en concret a Maó, on es podrà visitar del 5 al 26 de desembre.

Amb independència de l'exposició del centenari, el balanç d'aquest primer segle de vida de l'Institut d'Estudis Catalans presenta, és clar, pros i contres. Diguem-ne alguns.

Una pega. L'IEC ha viscut alguns conflictes interns que hauria d'haver evitat, pel fet que van perjudicar clarament la nostra cultura. D'aquests conflictes, cal destacar-ne dos, tots dos de la primera època de l'entitat. D'una banda, després de la mort –abans d'hora!– d'Enric Prat de la Riba, el conflicte que va acabar amb la destitució d'Eugeni d'Ors i que el va dur a traslladar-se a Madrid, a trencar amb el catalanisme i amb la cultura catalana i, a la llarga, fins i tot a adherir-se al franquisme. D'altra banda, la ruptura amb Antoni Maria Alcover, que es va endur a Mallorca els milers de fitxes lexicogràfiques que havia aplegat i que va fer trontollar la necessària entesa sobre la nostra normativa lingüística.

Una altra pega. Les dues dictadures feixistes i anticatalanes que vam haver de patir al segle XX van ser viscudes de manera ben diferent per l'Institut. Durant la dictadura de Primo de Rivera, l'Institut es va veure privat de subvenció pública i de reconeixement oficial, però, gràcies al mecenatge privat i a la tenacitat dels homes de l'entitat, va continuar treballant de valent al servei de la ciència i de les humanitats; particularment fecunda, durant aquells anys foscos, va ser la tasca de Pompeu Fabra. La vitalitat de l'IEC es va mantenir fins al punt que, un any abans de la proclamació de la República, l'Institut va recuperar la posició institucional que tenia en temps de la Mancomunitat, gràcies al suport de la Diputació de Barcelona. En canvi, durant la certament més llarga i més cruel dictadura de Franco, l'Institut va arribar a caure en una atonia tan gran que el Congrés de Cultura Catalana, celebrat l'any 1977, és a dir, amb el general Franco ja ben mort i enterrat, va haver de reclamar a la nostra acadèmia nacional "l'adequació del seu funcionament a les necessitats dels temps que vivim".

Títol: *l'Institut d'Estudis Catalans, 1907-2007. Un segle de cultura i ciència als Països Catalans.*

Lloc: seu central de l'IEC (Casa de Convalescència, Carme 47, Barcelona)

Visites: fins al 16 de desembre. De dilluns a dissabte, de 10 del matí a 7 del vespre. A més a més, a les 12 del migdia i a les 5 de la tarda hi ha una visita guiada. Diumenges i festius: de 10 del matí a 2 de la tarda.

Organització: l'IEC i la Sociedad Estatal de Commemoraciones Culturales.

Comissaris: Antoni Riera, Joandomènec Ros i Ricard Guerrero.

Selecció de materials: Francesc Fontbona.

Assessor científic: Josep M. Camarasa.

Un encert. L'extraordinària empenta inicial. Enric Prat de la Riba, l'any 1907, des de la presidència de la Diputació de Barcelona, ja que la Mancomunitat encara havia de venir, va convocar els vuit membres fundadors i va batejar l'entitat com a Institut d'Estudis Catalans. Aquest primer equip ja tenia les senyes d'identitat que han caracteritzat les millors èpoques de la història de l'IEC: pluralisme ideològic, voluntat d'excel·lència, servei a la gent de totes les terres de llengua catalana, contactes internacionals. A més, com a dada curiosa, aquest primer nucli tenia una mitjana d'edat de només 44

anys (el més jove en tenia 28), cosa que contrasta amb la mitjana d'edat en acabar el franquisme, que era de 68 anys. En pocs anys i amb noves incorporacions, l'Institut de seguida va començar a donar fruits sòlids i perdurables, com ara la salvació del nostre patrimoni artístic i la creació de la Biblioteca de Catalunya.

Gràcies a l'Institut d'Estudis Catalans, que és la nostra autoritat lingüística, el català és una llengua que compta amb una ortografia, una gramàtica i un diccionari acceptats per la comunitat científica internacional i per la immensa majoria dels parlants

Un altre encert. Gràcies a l'Institut d'Estudis Catalans, que és la nostra autoritat lingüística, el català és una llengua que compta amb una ortografia, una gramàtica i un diccionari acceptats per la comunitat científica internacional i per la immensa majoria dels parlants. Sovint hem de parlar de la poca vitalitat

social de la nostra llengua i ens oblidem de parlar, també, del gran problema que, afortunadament, no tenim: el català té pendent la normalització social, però té resolta i ben resolta la normativa. Això és així gràcies a l'Institut (més en concret, gràcies a la Secció Filològica i, particularment, gràcies a Pompeu Fabra).

El segon segle de vida de l'IEC, que comença amb un equip encapçalat per Salvador Giner, serà un temps en què la nostra acadèmia ben segur que no haurà de patir cap daltabaix institucional, però haurà d'actuar en una societat en què algunes de les seves funcions ja no tenen sentit i altres sí. Per exemple, els antics Estudis Universitaris Catalans de l'IEC no tindrien ara sentit en una societat com la nostra, que compta amb universitats potents. En canvi, el conjunt de la feina de les seccions i de les societats filials continuarà tenint tot el sentit del món i cal esperar que l'IEC protagonitzi amb èxit un segon segle de cultura i ciència als Països Catalans. ■

Festa de Sant Jordi 1952

Presidència de la sessió tinguda al domicili particular de Josep Puig i Cadafalch.

Al voltant de la taula, d'esquerra a dreta: Puig i Cadafalch, Carles Riba, Eduard Fontserè, Ramon Aramon, Josep Maria de Sagarra.

Darrera, de peu i d'esquerra a dreta: Montserrat Martí, Enric Jardí, Miquel Coll i Alentorn i Ricard Albert.

